

Adam Wróbel

Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie
ORCID: 0000-0002-9315-0213

NIEOBYCZAJNY WYBRYK (ART. 140 K.W.)**Wprowadzenie**

Autor podejmuje analizę znamion nieobyczajnego wybryku określonego w art. 140 k.w.¹ Koncentruje rozważania w głównej mierze na kwestiach związanych ze stroną przedmiotową wykroczenia – *in specie* znamieniu czasownikowym – nie pomijając jednak przedmiotu ochrony, podmiotu, strony podmiotowej, zagadnienia zbiegu przepisów; ukazując problem w kontekście: semantycznym, jak i poglądów wyrażanych w doktrynie oraz judykaturze. Dyspozycja przepisu typizującego analizowane wykroczenie stanowi *expressis verbis*: kto publicznie dopuszcza się nieobyczajnego wybryku. Identyczne brzmienie nosił poprzednik tejże regulacji – art. 31 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 11 lipca 1932 r. – Prawo o wykroczeniach².

Przedmiot i forma popełnienia

Przedmiotem ochrony (patrzac od strony prawa wykroczeń) i przedmiotem zamu (patrzac od strony podmiotu) rozważanego wykroczenia jest moralność i obyczajność w perspektywie publicznej oraz porządek publiczny³. W literaturze przedmiotu wskazuje się jako na przedmiot ochrony – dobro chronione – obyczajność publiczną⁴.

¹ Dz.U. 2019, poz. 821 ze zm.

² Dz.U. 1932, nr 60, poz. 572 ze zm.

³ Podobnie: M. Zbrojewska, art. 140 [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. T. Grzegorzczuk, Warszawa 2013, Lex, teza 1.

⁴ B. Kurzępa, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, 2008, Lex, komentarz do art. 140, teza 1. Podobnie: M. Mozgawa, art. 140 [w:] M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, M. Mozgawa, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2009, Lex, teza 1; J. Piórkowska-Flieger, art. 140 [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. T. Bojarski, Gdańsk 2020, Lex, teza 2; M. Bojarski, art. 140 [Nieobyczajny wybryk] [w:] M. Bojarski, W. Radecki, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2019, Legalis, s. 2.

Wykroczenie ma charakter formalny (bezsukutowy). Znaczy to, że dla zrealizowania jego znamion nie jest konieczne wywołanie jakiegś faktycznej zmiany w świecie zewnętrznym, wystarcza bowiem samo sankcjonowane penalnie zachowanie się – dopuszczenie się publicznie nieobyczajnego wybryku. Toteż podzielić należy dominujący w doktrynie pogląd, że wykroczenie nieobyczajnego wybryku posiada właśnie formalny charakter⁵. Przybrać może postać działania⁶. Należy do wykroczeń o charakterze powszechnym⁷, co oznacza, że może je popełnić każdy, kto tylko jest w stanie faktycznie i legalnie – *in globo* – ponosić odpowiedzialność przewidzianą w prawie wykroczeń.

Kwestia publicznego dopuszczenia się wykroczenia

Dopuszczać się w rozumieniu językowym oznacza: „robić, czynić, popełniać co (przeważnie złego)”⁸; „zrobić coś złego”⁹; „zrobić coś złego, popełnić coś”¹⁰; „robić coś, zwłaszcza złego”¹¹; „robić coś złego”¹². Zaś publiczny to „taki, który jest powszechnie dostępny, z którego powszechnie można skorzystać, przeznaczony dla wszystkich ludzi”, „taki, który ma jawny charakter, odbywa się w powszechnie dostępnym miejscu, w obecności innych osób”¹³; „służący ogółowi; dostępny, przeznaczony dla wszystkich; odnoszący się do ogółu ludzi, do całego społeczeństwa; dotyczący jakiegś instytucji, urzędu itp.; powszechny, ogólny, społeczny”, „odbywający się z udziałem publiczności, przy świadkach, w miejscu publicznym; jawny, oficjalny”¹⁴; „dotyczący całego społeczeństwa lub jakiegś zbiorowości”, „dostępny lub przeznaczony dla wszystkich”, „związany z jakimś urzędem lub z jakąś instytucją nieprywatną”, „odbywający się przy świadkach,

⁵ M. Zbrojewska, art. 140, teza 2; M. Mozgawa, art. 140, teza 7 i 8; M. Bojarski, art. 140..., s. 2; M. Gołda-Sobczak, *Używanie słów nieprzyzwoitych w miejscu publicznym jako wykroczenie*, „Ius Novum” 2019, nr 4, s. 63. Wystarczy, by zachowanie sprawcy w postaci nieobyczajnego wybryku zaistniało w miejscu publicznym. H. Bartecki, R. Błoch, *Część szczególna kodeksu wykroczeń – ustawowe znamiona wybranych wykroczeń. Część I. Wykroczenia przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu*, Katowice 2013, s. 17.

⁶ J. Piórkowska-Flieger, art. 140, teza 3; J. Kulesza, art. 140 [Nieobyczajny wybryk] [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. P. Daniluk, Warszawa 2019, Legalis, s. 6.

⁷ Tak też: M. Zbrojewska, art. 140, teza 7.

⁸ *Słownik języka polskiego*, red. W. Doroszewski, Warszawa 1997, <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/dopuszczac;5422072.html> (11.12.2020).

⁹ *Słownik języka polskiego PWN*, t. I, red. L. Drabik, E. Sobol, Warszawa 2007, s. 128; *Słownik języka polskiego* (powstały na podstawie *Słownika 100 tysięcy potrzebnych słów*, red. J. Bralczyk, Warszawa 2005), aktualiz. L. Drabik, <https://sjp.pwn.pl/szukaj/dopuszcza.html> (11.12.2020).

¹⁰ *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, t. IX, red. H. Zgólkowa, Poznań 1996, s. 142.

¹¹ *Współczesny słownik języka polskiego*, t. I, red. B. Dunaj, Warszawa 2007, s. 311.

¹² *Nowy słownik poprawnej polszczyzny*, red. A. Markowski, Warszawa 2003, s. 162.

¹³ *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, t. XXXV, red. H. Zgólkowa, Poznań 2002, s. 27.

¹⁴ *Współczesny słownik języka polskiego*, t. II, red. B. Dunaj, Warszawa 2007, s. 1494.

w sposób jawny”¹⁵; „dotyczący ogółu, nie pojedynczych osób; niebędący czyjąś osobistą własnością, przeznaczony dla wszystkich; związany z jakimś urzędem, instytucją; powszechny, ogólny, nieprywatny”, „dziejący się w miejscu dostępnym dla wszystkich, widoczny, dostępny dla szerokiej publiczności; oficjalny, jawny”¹⁶; „dotyczący całego społeczeństwa lub jakiejś zbiorowości”, „dostępny lub przeznaczony dla wszystkich”, „związany z jakimś urzędem lub z jakąś instytucją nieprywatną”, „odbywający się przy świadkach, w sposób jawny”¹⁷.

Sąd Najwyższy odnosi się do rozumienia pojęcia działania „publicznego”. Zachodzi ono jego zdaniem „wówczas, gdy bądź ze względu na miejsce działania, bądź ze względu na okoliczności i sposób działania sprawcy jego zachowanie się jest lub może być dostępne (dostrzegalne) dla nieokreślonej liczby osób, przy czym sprawca mając świadomość tej możliwości co najmniej na to się godzi”. W uchwale tej zauważa się nadto, że treść działania „publicznego”, jego rozumienie jest już utrwalone i ustalone tak w doktrynie, jak w judykaturze¹⁸. Sąd wypowiada się tamże na kanwie przepisów k.k. z 1969 r.¹⁹, niemniej wydaje się, że wypowiedź tę należy traktować również jako tło podejmowanych w niniejszym artykule rozważań. Wybryk nie musi jednak być dokonywany w przestrzeni publicznej; wystarczy, aby mógł zostać dostrzeżony przez inne osoby²⁰. I również przeciwnie, wybryk, który dokonywany jest w przestrzeni publicznej, jednak nie może być dostrzegalny dla innych, nie powinien podlegać penalizacji z art. 140 k.w.²¹ Słusznie zauważa się w doktrynie, że „przepis operuje pojęciem działania publicznego, zatem nie każde działanie w miejscu publicznym będzie działaniem publicznym”²².

Zagadnienie nieobyczajnego wybryku

Nieobyczajny oznacza literalnie: „taki, który nie jest zgodny z dobrymi obyczajami”²³; „któremu obce są dobre obyczaje”²⁴; „niemoralny, nieprzyzwo-

¹⁵ *Słownik języka polskiego PWN*, t. II, red. L. Drabik, E. Sobol, Warszawa 2007, s. 190.

¹⁶ *Słownik języka polskiego*, red. W. Doroszewski, Warszawa 1997, <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/publiczny;5487884.html> (11.12.2020).

¹⁷ *Słownik języka polskiego* (powstały na podstawie *Słownika 100 tysięcy potrzebnych słów*, red. J. Bralczyk, Warszawa 2005), aktualiz. L. Drabik, <https://sjp.pwn.pl/slovníki/publicznie.html> (11.12.2020).

¹⁸ Uchwała 7 sędziów SN z dnia 20 września 1973 r., sygn. VI KZP 26/73, Lex nr 18637.

¹⁹ Dz.U. 1969, nr 13, poz. 94 ze zm.

²⁰ Por. M. Bojarski, art. 140..., s. 2. Zob. i por. J. Piórkowska-Flieger, art. 140, teza 3, *ibidem*, przywołuje: D. Egierska-Miłoszewska, *Nieobyczajny wybryk (Art. 140 k.w. w teorii i praktyce)*, „Zagadnienia Wykroczeń” 1979, nr 4–5, s. 67–68.

²¹ Por. M. Mozgawa, art. 140, teza 5.

²² J. Kulesza, art. 140..., s. 7.

²³ *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, t. XXIII, red. H. Zgółkowska, Poznań 1999, s. 430.

²⁴ *Słownik języka polskiego*, red. W. Doroszewski, Warszawa 1997, <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/nieobyczajny;5458439.html> (11.12.2020).

ity”²⁵. Wybryk zaś to „postępek niezgodny z przyjętą normą, obyczajem”²⁶; „postępek odbiegający od przyjętych norm zachowania się”²⁷; „postępek odbiegający od przyjętych obyczajów, norm zachowania się; wyskok”²⁸; „postępek odbiegający od przyjętych norm zachowania się”²⁹; „naganny postępek odbiegający od przyjętych norm zachowania się; wyskok”³⁰.

„Nieobyczajność” jest swego rodzaju odwróceniem pojęcia „obyczajność”. W judykaturze – na kanwie rozdziału XXIII k.k. z 1969 r. o tytule *Przestępstwa przeciwko obyczajności* – wskazywano, że obyczajność to „podstawowe moralne zasady współżycia społecznego w zakresie przeżyć, kontaktów i związków seksualnych”³¹.

Podobnie Sąd Najwyższy, definiując wybryk, wskazał że jest to „zachowanie się jakiego wśród konkretnych okoliczności czasu, miejsca i otoczenia, ze względu na przyjęte zwyczajowo normy ludzkiego współżycia nie należało się spodziewać, które zatem wywołuje powszechne negatywne oceny społeczne i uczucia odrazy, gniewu, oburzenia. Wybryk charakteryzuje więc ostra sprzeczność z powszechnie akceptowanymi normami zachowania się. A contrario nie może być uznany za «wybryk» czyn, który nie tylko, iż nie koliduje w rażący sposób z obowiązującymi w określonym kontekście sytuacyjnym normami zachowania się, ale wręcz wzbudza – w odbiorze powszechnym – oceny akceptacji, choćby milczącej zgody, aprobaty, podziwu lub uznania”³². Podzielić należy pogląd, że nieobyczajny wybryk określić można jako zachowanie, które lekceważy zasady współżycia społecznego i w konsekwencji wywołać może „negatywną ocenę przeciwnego człowieka”³³.

Niemniej znamion nieobyczajnego wybryku nie wypełni zachowanie nietaktowne, lekceważące, przyjęte w danej społeczności zachowania kurtuazyjne, niechłujność w ubiorze czy brak higieny osobistej (z wyłączeniem sytuacji skrajnych), czy też – na co zasadnie zwraca się uwagę w piśmiennictwie – „samo

²⁵ *Słownik języka polskiego*, t. I, red. L. Drabik, E. Sobol, Warszawa 2007, s. 444 oraz *Słownik języka polskiego*, red. W. Doroszewski, Warszawa 1997, <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/nieobyczajny;5458439.html> (11.12.2020); *Słownik języka polskiego* (powstały na podstawie *Słownika 100 tysięcy potrzebnych słów*, red. J. Bralczyk, Warszawa 2005), aktualiz. L. Drabik, <https://sjp.pwn.pl/szukaj/nieobyczajny.html> (11.12.2020).

²⁶ *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, t. XLVI, red. H. Zgólkowa, Poznań 2004, s. 278.

²⁷ *Słownik języka polskiego PWN*, t. II, red. L. Drabik, E. Sobol, Warszawa 2007, s. 490.

²⁸ *Słownik języka polskiego*, red. W. Doroszewski, Warszawa 1997, <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/wybryk;5519112.html> (11.12.2020).

²⁹ *Słownik języka polskiego* (powstały na podstawie *Słownika 100 tysięcy potrzebnych słów*, red. J. Bralczyk, Warszawa 2005), aktualiz. L. Drabik, <https://sjp.pwn.pl/szukaj/wybryk.html> (11.12.2020).

³⁰ *Współczesny słownik języka polskiego*, t. II, red. B. Dunaj, Warszawa 2007, s. 2035.

³¹ Uchwała SN z dnia 13 kwietnia 1977 r., sygn. VII KZP 30/76, Lex nr 19263.

³² Wyrok SN z dnia 2 grudnia 1992 r., sygn. III KRN 189/92, Lex nr 162227.

³³ J. Piórkowska-Flieger, art. 140, teza 3.

zachowanie wynikające ze stanu nietrzeźwości polegające na zataczaniu się, śpiewaniu czy nawet spaniu w miejscu do tego nieprzeznaczonym³⁴ (chyba że ze względu na towarzyszące temu okoliczności zasługiwałoby na szczególne – w kontekście społecznej szkodliwości – potępienie).

Nieobyczajny wybryk nie musi mieć zawsze charakteru zachowania godzącego we wstydlivość, eksponującego publicznie intymne lub obsceniczne zachowania seksualne (jak np. publiczne prezentowanie nagości, obcowania płciowego lub innych czynności seksualnych, zboczeń czy dewiacji seksualnych, zachowań autoerotycznych, ekshibicjonizmu) etc.; może naruszać obyczajność – a w tym dobre obyczaje – także na inne sposoby³⁵. Podzielić należy pogląd R. Krajewskiego, że „część zachowań nieobyczajnych to jednocześnie negatywne zachowania seksualne, ale nie wszystkie zachowania nieobyczajne to negatywne zachowania seksualne”³⁶. Toteż nie należy wiązać nieobyczajności wyłącznie z wybrykiem o zabarwieniu seksualnym, lecz *in genere* nieprzyzwoitym, niemoralnym. Nadto zauważa się, że ograniczanie owej „nieobyczajności” rzeczowego wybryku jedynie do naruszenia norm dotyczących sfery płciowej człowieka nie jest uzasadnione. Takiej interpretacji stoi na przeszkodzie już sam tytuł rozdziału XVI, w którym mowa jest o obyczajności publicznej, co jest pojęciem szerszym, wykraczającym poza ramy obyczajności w sferze płciowej³⁷. Toteż wybrykiem nieobyczajnym będzie również zachowanie ordynarne, grubiańskie, nieprzyzwoite-żenujące, oburzające, prostackie, obrzydliwe, budzące obiektywnie społeczne potępienie³⁸ (np. może być to związane z – symplifikując – publicznym: głośnym spluwaniem, tzw. charkaniem, wydalaniem wydzieliny z dróg nosowych „na ziemię”, oddawaniem moczu, defekacją, głośną ruktacją, głośnym wydalaniem gazów jelitowych).

Na przykład nieobyczajny wybryk zachodzi – jak podaje się w literaturze przedmiotu – gdy: „osoba, która na środku drogi, w sytuacji, w której mogła być zauważona przez bliżej nieokreśloną liczbę osób, załatwia potrzebę fizjologiczną”³⁹; ma miejsce „współzycie na plaży, załatwianie potrzeb fizjologicznych na ulicy”⁴⁰, działanie polegające na publicznym obnażaniu się w celu zaspokojenia

³⁴ J. Kulesza, art. 140..., s. 4.

³⁵ Por. K. Wala, *Nieobyczajny wybryk – art. 140 k.w. (analiza prawnokarna i praktyka ścigania)*, Warszawa 2015, s. 5. I szerzej: J. Kulesza, Głosa do wyroku Sądu Okręgowego w Opolu z dnia 10 grudnia 2018 r. (VII Ka 956/18, niepubl.), „*Studia Iuridica Lublinensia*” 2019, nr 2, s. 177 i 180–186.

³⁶ R. Krajewski, *Obyczajność jako przedmiot ochrony prawnokarnej*, „*Palestra*” 2019, nr 3, s. 58.

³⁷ J. Piórkowska-Flieger, art. 140, teza 3.

³⁸ Por. B. Kurzępa, *Kodeks wykroczeń...*, komentarz do art. 140, teza 4; M. Kulczyki, J. Zduńczyk, *O nowym kodeksie wykroczeń*, Warszawa 1972, s. 190–191; M. Mozgawa, art. 140, teza 4.

³⁹ W. Kotowski, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2009, Lex, komentarz do art. 140, teza 3.

⁴⁰ M. Zbrojewska, art. 140, teza 5.

czy pobudzenia popędu płciowego⁴¹, wykonywanie w publicznym miejscu obelżywego gestu⁴².

Nieobyčajny wybryk mieć może miejsce także wówczas, gdy jest elementem pewnego rodzaju swojszcie pojmowanej sztuki; faktycznie quasi-sztuki bazującej w rzeczywistości na zachowaniach niemoralnych, oburzających, budzących obiektywnie odrazę. Nie może ona – podobnie jak zdegenerowany zwyczaj – godzić w sposób realny, oczywisty i publicznie w moralność oraz porządek publiczny⁴³. Nie sposób w kontekście owej „sztuki” czy zdegenerowanego zwyczaju akceptować w szczególności zachowań skrajnych, ekstremalnych, jak np. ekshibicjonizmu, publicznego prezentowania: nagości, obcowania płciowego lub innych czynności seksualnych, zachowań autoerotycznych, defekacji. Bezwzględne nieakceptowanie takich zachowań posiada ważne znaczenie w perspektywie nieposzerzania zakresu tolerancji w stosunku do zachowań patologicznych przejawianych publicznie czy rozwoju psychicznego, emocjonalnego małoletnich, którzy narażeni są na zmysłowy odbiór zachowania-wybryku, etc. R. Krajewski zauważa odnośnie do kontratypu sztuki, iż wydaje się, że „konstrukcja tego kontratypu powinna być stosowana z umiarem, nie jest bowiem tak, że wolność artystycznego przekazu zawsze znosić może konieczność zachowania się zgodnego z obyczajnością, choć oczywiście nadmierny rygoryzm w tym względzie mógłby powodować niepotrzebne ograniczenia”⁴⁴.

Relacja psychiczna sprawy w stosunku do czynu

W zakresie strony podmiotowej wykroczenie to może mieć charakter umyślny albo nieumyślny, co wynika z ogólnych regulacji ustawowych. *In genere* wykroczenie można popełnić zarówno umyślnie, jak i nieumyślnie, chyba że ustawa przewiduje odpowiedzialność tylko za wykroczenie umyślne (art. 5 k.w.). Ustawodawca nie przewidział odpowiedzialności wyłącznie za umyślne wykroczenie nieobyčajnego wybryku. Jeśli sprawca ma zamiar popełnienia czynu zabronio-

⁴¹ Jak wypowiedział się – jeszcze na kanwie k.k. z 1969 r. – „na tle przepisu art. 177 k.k. pojęcie: «czyn nierządny» jest szersze od wyżej wskazanego. Uwzględniając bowiem przedmiot ochrony rozdziału XXIII, tj. obyczajność, należy uznać, że czynem nierządnym jest tu każde zachowanie sprawcy zmierzające do zaspokojenia lub pobudzenia popędu płciowego w sposób sprzeczny z podstawowymi moralnymi zasadami współżycia społecznego w zakresie przeżyć, kontaktów i związków seksualnych. Tak rozumiany czyn nierządny stanowi także działanie sprawcy polegające na obnażaniu się publicznie w celu zaspokojenia lub pobudzenia popędu płciowego”. Uchwała SN z dnia 13 kwietnia 1977 r., sygn. VII KZP 30/76, Lex nr 19263.

⁴² Teza do wyroku SO w Zamościu z dnia 1 stycznia 2009 r., sygn. II Waz 81/09, Lex nr 1713180.

⁴³ Por. J. Piórkowska-Flieger, art. 140, teza 3.

⁴⁴ R. Krajewski, *Wykroczenia wybryku i nieobyčajnego wybryku*, „Przegląd Sądowy” 2010, nr 11–12, s. 126 i 127.

nego, tj. chce go popełnić albo przewidując możliwość jego popełnienia, na to się godzi, zachodzi wykroczenie umyślne (art. 6 § 1 k.w.). Zaś jeżeli sprawca, nie mając zamiaru popełnienia czynu zabronionego, popełnia go jednak na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, mimo że możliwość jego popełnienia przewidywał albo mógł przewidzieć, zachodzi wykroczenie nieumyślne (art. 6 § 2 k.w.). Niemniej w literaturze przedmiotu dominuje pogląd, że wykroczenie to może mieć charakter umyślny⁴⁵.

Zbieg przepisów

W przestrzeni penalnej zająć może pozorny zbieg przepisów danego przestępstwa z wykroczeniem nieobyczajnego wybryku. Na przykład w sytuacji, gdy podczas imprezy o charakterze publicznym tudzież innego w sensie faktycznym spotkania publicznego sprawca prezentuje treści pornograficzne w taki sposób, że może to narzucić ich odbiór osobie, która tego sobie nie życzy. Wówczas przepis typizujący przestępstwo publicznego prezentowania treści pornograficznych (art. 202 § 1 k.k.) niejako konsumuje znamiona wykroczenia nieobyczajnego wybryku (art. 140 k.w.)⁴⁶; *ergo* znamiona wykroczenia pozostają pochłonięte przez znamiona przestępstwa. Podobnie w sytuacji, gdy sprawca, wypełniając zarazem znamiona nieobyczajnego wybryku z art. 140 k.w., złośliwie przeszkadza publicznemu wykonywaniu aktu religijnego kościoła lub innego związku wyznaniowego o uregulowanej sytuacji prawnej (art. 195 § 1 k.k.); złośliwie przeszkadza pogrzebowi, uroczystościom lub obrzędowi żałobnym (195 § 2 k.k.); obraża uczucia religijne innych osób, znieważając przedmiot czci religijnej lub miejsce przeznaczone do publicznego wykonywania obrzędów religijnych (art. 196 k.k.)⁴⁷. Jeżeli sprawca wykroczenia nieobyczajnego wybryku (art. 140 k.w.) wywołuje nim zgorszenie w miejscu publicznym, wówczas *de facto* wyczerpuje znamiona wykroczenia zakłócenia spokoju lub porządku publicznego (51 § 1 k.w.). Nadto jeśli tenże czyn ma charakter chuligański lub sprawca dopuszcza się go, będąc pod wpływem alkoholu, środka odurzającego lub innej podobnie działającej substancji lub środka, wówczas sprawca wyczerpuje znamiona kwalifikowanego wy-

⁴⁵ W. Kotowski, *Kodeks wykroczeń...*, komentarz do art. 140, teza 4. Na wyłączną umyślność wykroczenia z art. 140 k.w. wskazuje także: M. Zbrojewska, art. 140, teza 6; J. Kulesza, art. 140..., s. 8; M. Bojarski, art. 140..., s. 2. Ten ostatni wskazuje, obrazując: „wykroczenie z art. 140 KW można popełnić jedynie umyślnie. Wszelkie gorszące zachowania nieumyślne nie mogą stanowić wykroczenia z art. 140. Na przykład gdy sprawca załatwia potrzebę fizjologiczną za drzewem – nie można twierdzić, iż dopuszcza się wybryku. Z tym mielibyśmy do czynienia, gdyby robił to np. na środku ulicy. Fakt, iż sprawca schował się za drzewo, wyłącza możliwość kwalifikowania tego czynu jako wybryk. W grę wchodzić natomiast może odpowiedzialność np. z art. 145”.

⁴⁶ Por. M. Zbrojewska, Art. 140, teza 9.

⁴⁷ Por. J. Piórkowska-Flieger, Art. 140, teza 7.

kroczenia zakłócenia spokoju lub porządku publicznego (51 § 2 k.w.). Z tychże to przepisów czyn ten należy kwalifikować⁴⁸. W przypadkach tych bowiem następstwo (owo konkretne zgorszenie) pochlania – niejako konsumuje – swą przyczynę (nieobyčajny wybryk).

Być może, że obsceniczne (np. dotykание miejsc intymnych) i publiczne (np. na placu miejskim) zachowanie sprawcy skierowane ku danej osobie czy osobom wy-czerpie także znamiona przestępstwa naruszenia nietykalności cielesnej z art. 217 § 1 k.k.⁴⁹, wówczas dojdzie do rzeczywistego zbiegu przepisów przestępstwa i wykroczenia. Podobnie w sytuacjach, gdy sprawca działa publicznie i obscenicznym gestem lub innym podobnym zachowaniem znieważa: inną osobę (art. 216 § 1 k.k.) czy *in specie* funkcjonariusza publicznego lub osobę do pomocy mu przybraną podczas i w związku z pełnieniem obowiązków służbowych (art. 226 § 1 k.k.) lub poni-ża konstytucyjny organ Rzeczypospolitej Polskiej (art. 226 § 3 k.k.)⁵⁰.

Sankcja penalna

Ustawodawca w analizowanym przepisie wskazuje, że sprawca wykroczenia nieobyčajnego wybryku podlegać może karze aresztu, ograniczenia wolności, grzywny do 1500 zł albo karze nagany. Oznacza to w sensie ścisłym, że podle-gać może karze: aresztu wymierzanej w dniach i trwającej najkrócej 5, najdłużej 30 dni (art. 19 k.w.); ograniczenia wolności trwającej 1 miesiąc (art. 20 § 1 k.w.); grzywny od 20 do 1500 zł (w kontekście art. 24 § 1 k.w.); nagany, która jako kara przejawia się w swego rodzaju upomnieniu za zachowanie naganne – wy-kroczenie. Naganę można orzec wtedy, gdy ze względu na charakter i okoliczności czynu lub właściwości i warunki osobiste sprawcy należy przypuszczać, że za-stosowanie tej kary jest wystarczające do wdrożenia go do poszanowania prawa i zasad współżycia społecznego (art. 36 § 1 k.w.), niemniej orzec tego rodzaju kary nie można za wykroczenie o charakterze chuligańskim (art. 36 § 2 k.w.).

Z tytułu popełnienia rozważanego wykroczenia mogą zostać wymierzone rów-nież środki karne. Sąd orzec może: 1) nawiązkę, którą orzeka się na rzecz pokrzyw-dzonego w wypadkach przewidzianych w przepisach szczególnych (art. 32 k.w.); jeżeli wykroczeniem nieobyčajnego wybryku została wyrządzona szkoda (np. na skutek nieobyčajnego wybryku pracownika nie został zawarty przyrzeczony kon-trakt cywilnoprawny, którego stroną był jego pracodawca-przedsiębiorca), nadto miał on charakter chuligański można orzec nawiązkę do wysokości 1000 zł na rzecz pokrzywdzonego albo na rzecz Polskiego Czerwonego Krzyża lub na inny cel spo-łeczny wskazany przez organ orzekający (na co wskazuje kontekst art. 37 k.w.);

⁴⁸ Zob. także: M. Zbrojewska, Art. 140, teza 8.

⁴⁹ Zob. *ibidem*, teza 9.

⁵⁰ Por. J. Piórkowska-Flieger, Art. 140, teza 7.

w tymże przypadku chuligański charakter wykroczenia przejawiać się może w umyślnym godzeniu w porządek lub spokój publiczny, jeżeli sprawca działał publicznie oraz w rozumieniu powszechnym bez powodu lub z oczywiście błahego powodu, okazując przez to rażące lekceważenie podstawowych zasad porządku prawnego (na co wskazuje kontekst art. 47 § 5 k.w.); 2) obowiązek naprawienia szkody; w tym przypadku, wymierzając karę ograniczenia wolności, organ orzekający może zobowiązać ukaranego do naprawienia w całości albo w części szkody wyrządzonej wykroczeniem (na co wskazuje kontekst art. 22 pkt 1 k.w.); 3) obowiązek podania orzeczenia o ukaraniu do publicznej wiadomości w szczególny sposób; orzeka się go wtedy, gdy może to mieć znaczenie wychowawcze (art. 31 § 1 k.w.); wówczas orzeczenie to ogłasza się w zakładzie pracy, w uczelni, w miejscu zamieszkania ukaranego, w innym właściwym miejscu lub w inny stosowny sposób; ogłoszenie może nastąpić na koszt ukaranego (art. 31 § 2 k.w.).

In exceptis w rozważanym przepisie kara aresztu, kara ograniczenia wolności oraz kara grzywny może zostać wymierzona w niższym wymiarze niżli wskazany powyżej (co wynika z kontekstu art. 39 § 2 k.w.). Zgodnie z art. 39 § 1 k.w. w wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie można – biorąc pod uwagę charakter i okoliczności czynu lub właściwości i warunki osobiste sprawcy – zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary albo odstąpić od wymierzenia kary lub środka karnego. Natomiast w razie odstąpienia od wymierzenia kary zastosować do sprawcy środek oddziaływania społecznego mający na celu przywrócenie naruszonego porządku prawnego lub naprawienie wyrządzonej krzywdy, polegający zwłaszcza na przeproszeniu pokrzywdzonego, uroczystym zapewnieniu niepopelniania więcej takiego czynu albo zobowiązaniu sprawcy do przywrócenia stanu poprzedniego (art. 39 § 4 k.w.).

Podsumowanie

Wykroczenie nieobyczajnego wybryku ma charakter powszechny, bezskutkowy, popełnione być może przez działanie, zaś w kontekście strony podmiotowej przybrać może charakter umyślny albo nieumyślny. Popełniony może zostać w przestrzeni publicznej – *in minimis* – wystarcza, aby mógł zostać dostrzeżony przez inne osoby. Nieobyczajny wybryk nie musi zawsze posiadać charakteru zachowania, które narusza wstydlivość, eksponuje publicznie intymne lub obsceniczne zachowania seksualne, lecz może naruszać obyczajność – dobre obyczaje – także na inne sposoby. Artykuł 140 k.w., który typizuje wykroczenie będące przedmiotem analizy, może występować – od strony kwalifikacji prawnej – w zbiegu (pozornym czy rzeczywistym) z określonymi przepisami typizującymi konkretne przestępstwa albo wykroczenia. Na sprawcę wykroczenia nieobyczajnego występku z art. 140 k.w. może zostać nałożona kara w postaci prze-

widzianej w tymże przepisie i wymierzana na zasadach przewidzianych w części ogólnej k.w., jak również mogą na tegoż sprawcę zostać nałożone środki karne w postaci: nawiązki, obowiązku naprawienia szkody, podania orzeczenia o ukaraniu do publicznej wiadomości w szczególny sposób.

Bibliografia

- Bartecki H., Błoch R., *Część szczególna kodeksu wykroczeń – ustawowe znamiona wybranych wykroczeń. Część I. Wykroczenia przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu*, Katowice 2013.
- Bojarski M. [w:] M. Bojarski, W. Radecki, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2019, Legalis.
- Gołda-Sobczak M., *Używanie słów nieprzystoitych w miejscu publicznym jako wykroczenie*, „Ius Novum” 2019, nr 4.
- Kotowski W., *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2009, Lex.
- Krajewski R., *Obyczajność jako przedmiot ochrony prawnokarnej*, „Palestra” 2019, nr 3.
- Krajewski R., *Wykroczenia wybryku i nieobyczajnego wybryku*, „Przegląd Sądowy” 2010, nr 11–12.
- Kulczyki M., Zduńczyk J., *O nowym kodeksie wykroczeń*, Warszawa 1972.
- Kulesza J. [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. P. Daniluk, Warszawa 2019, Legalis.
- Kulesza J., Głosa do wyroku Sądu Okręgowego w Opolu z dnia 10 grudnia 2018 r. (VII Ka 956/18, niepubl.), „Studia Iuridica Lublinensia” 2019, nr 2.
- Kurzępa B., *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, 2008, Lex.
- Mozgawa M. [w:] M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, M. Mozgawa, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2009, Lex.
- Nowy słownik poprawnej polszczyzny*, red. A. Markowski, Warszawa 2003.
- Piórkowska-Flieger J. [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. T. Bojarski, Gdańsk 2020, Lex.
- Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, t. IX, red. H. Zgółkowska, Poznań 1996.
- Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, t. XXIII, red. H. Zgółkowska, Poznań 1999.
- Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, t. XXXV, red. H. Zgółkowska, Poznań 2002.
- Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, t. XLVI, red. H. Zgółkowska, Poznań 2004.
- Słownik języka polskiego*, red. W. Doroszewski, Warszawa 1997, <https://sjp.pwn.pl/doroszewski>.
- Słownik języka polskiego PWN*, t. I, red. L. Drabik, E. Sobol, Warszawa 2007.
- Słownik języka polskiego PWN*, t. II, L. Drabik, E. Sobol, Warszawa 2007.
- Słownik języka polskiego powstały na podstawie Słownika 100 tysięcy potrzebnych słów*, red. J. Bralczyk, Warszawa 2005), aktualiz. L. Drabik, <https://sjp.pwn.pl>.
- Współczesny słownik języka polskiego*, t. I, red. B. Dunaj, Warszawa 2007.
- Współczesny słownik języka polskiego*, t. II, red. B. Dunaj, Warszawa 2007.
- Wala K., *Nieobyczajny wybryk – art.140 k.w. (analiza prawnokarna i praktyka ścigania)*, Warszawa 2015.
- Zbrojewska M. [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2013, Lex.

Streszczenie

Autor podejmuje analizę kwestii związanych z wykroczeniem nieobyczajnego wybryku, który określony został w art. 140 k.w. Narracja wiedzie przez zagadnienia: przedmiotu – ochrony, zamachu – którym jest moralność i obyczajność w perspektywie publicznej oraz porządek publiczny; formy popełnienia wykroczenia – ma ono charakter powszechny i przybrać może postać dzia-

łania. Rozpatrywane wykroczenie dla swego zaistnienia nie musi zostać zrealizowane „bezpośrednio” w przestrzeni publicznej. Wystarczy, aby nieobyczajny wybryk mógł zostać dostrzeżony przez inne osoby. Nieobyczajny wybryk nie musi za każdym razem mieć charakteru zachowania naruszającego wstydlivość, eksponującego publicznie intymne lub obsceniczne zachowania seksualne, lecz może naruszać obyczajność również na inne sposoby. Nieobyczajny wybryk może być w zakresie strony podmiotowej zrealizowany umyślnie albo nieumyślnie. Artykuł 140 k.w. typizujący analizowane wykroczenia może występować – od strony kwalifikacji prawnej – w zbiegu (pozornym czy rzeczywistym) z określonymi przepisami typizującymi konkretne przestępstwa albo wykroczenia.

Słowa kluczowe: nieobyczajny wybryk, naruszenie obyczajności, wykroczenie nieobyczajnego wybryku

INDECEND EXCESS (ART. 140 OF THE OFFENCE CODE)

Summary

The author analyzes the issues related to the offense of the indecent excess, defined in Art. 140 of the Offense Code. The narrative runs through the issues of: the object – protection, assassination – which is morality and decency in the public perspective and the public order; forms of committing of the offense – it is universal nature and may take the form of an action. The considered offense does not have to be implemented “directly” in the public space, it is enough for the occurrence of the indecent excess, that it could be noticed by other people. Indecent excess does not have to be a behavior that violates shamefulness, exposing publicly intimate or obscene sexual behavior, but it can also violate decency in other ways. An indecent excess may be carried out intentionally or unintentionally. Article 140 of the Offense Code typifying the analyzed offense may occur – from the point of view of legal qualification – in the coincidence (apparent or real) with specific provisions listing specific crimes or offenses.

Keywords: indecent excess, violation of decency, offense of indecent excess